

Милицав ЧИЗМОВИЋ*

ЗАКОЊАЧЕ ОПШТЕ ИМОВИНСКОГ ЗАКОНИКА ДУХ ЗАКОНА – ПРАВЕДНО ПРАВО

Бистровидост (Богишићев израз) коју књаз Никола показа кад је тражио од руског цара Александра II да му „назначи управ Богишића” за израду „Законика за Црну Гору” и касније сјајни резултати са промоција и у расправама о Законику, показаће како је, ако тада још само у нади, хтио Црну Гору у Европи и обрнуто.¹ Са Закономом који Богишић назва Опште имовинским за Књажевину Црну Гору почиње најзначајнија реформа у Црној Гори - реформа свијести. Окренути своје поданике, тако је Књаз волио да говори, од: пасања опрегљаче, шибе, чибучења, бацања под гомилу, вађења мазије, те синтагме у бројним пресудама: судисмо главу за главу, а за остало пребијамо цекинах..., је како ће и сам Књаз рећи, тежак, претежак посао. Ми ћемо се одважити да кажемо, по цијену анатемисања, да је то најзначајнији и најтежи подухват Николе I – остало би и тако, вјероватно, све дошло – одавно је почео пуцат „колан” Отоманској империји. Можда не истим редом, али зар је то у крајњем особито важно. Све тим прије ако се зна да је до сада безмало увијек било по вољи побједничких алијанси. Ријеч је о моћима које се понашају у складу са својим интересима, а често по оној сад овако, сад онако. У последње вријеме тако нарочито према државама и народима на Балкану. Стога је већ одавно требало извући наравоученије: мудро и вјешто са алијансама, једноставније, ићи (понашати се) низ длаку, јер кога је молити није га љутити. Опширније о томе у једном нашем раду који је објављен у Зборнику ове Академије.²

У Законику је наводи Књаз „неумољив бич насиљу и самовољи која од обијести или злонамјерно хоће зла да чини”. Иште Књаз да га се сви и све власти, а нарочито судска придржавају. Од судске власти тражи још „сигурност и савјесност” у примјени „законских одређења” и да неразабира

---

* Доктор правних наука, редовни професор универзитета, Подгорица.

¹ Указ обј. у Гласу Црногорца од 1. маја 1888. г. бр.18.

² М. Чизмовић, *О значају ОИЗ-а у великом дјелу Николе I*, ЦАНУ, „Краљ Никола, личност и дјело”, 1998, стр. 637.

„ни ко је ко, ни ко се како зове, ни ког је рода ни племена, ни који положај заузима, ни којим се крстом крсти, или се не крсти”.³ Да се у томе истрајавало већ давно бисмо били у Европи. На жалост, ми се још увијек замајавало племенштином и патријалхалштином. Сва застрањивања и у свакој власти посебно у судској, њима у гријех. Иначе, све што је Никола казао у Указу, а вјероватно је казивао уз консултацију са Богишићем, Богишић је у правилима Законика накалемио. Слиједи, у њему су оквири у којима се отварају простори за једнаке могућности. То је крупно и значајно начело. Богишић га је уврстио у ОИЗ иако је оно од уставноправног значаја. Добро је учинио, јер Црна Гора неће још позадуго бити уставна држава. Нема данас ни једног модерног система, уже уставног, који не афирмише начело једнаких могућности. Стога је ријеч о универзалном правилу. И многа друга правила ОИЗ-а су на том фону; закоњаче све заредом.

Правила о једнаким могућностима у афирмацији права према субјектима, па и држави, кад је она у тој функцији, најзначајнија је тековина 19. и 20. вијека – тековина коју чувају кодификације почев од Code Civila, Аустријског грађанског законика, Њемачког грађанског законика до ОИЗ-а. Преко те тековине занавијек ће се побјећи од мучнина из понашања: кадија те тужи, кадија те суди.

Покушаји да се поменута тековина замијени синтагмом „равноправност или једнакоправност”, ако се нема у виду објективно право као прост збир норми, само су илузије. У нас у политичким комуникацијама сложеница „равноправност” много се употребљава, скоро злоупотребљава. Према њој се одређују стратегије политичких странака. У језику уставног права, колико смо ми успјели сравнити, помиње се само у једном од уставних текстова СФРЈ. У верзији из 1974. није слијеђена. Иначе, у питању је конструкција састављена у основи из ријечи равно и правност. Прва је изведена из ријечи раван, што је основни појам у математици, прецизније у планиметрији и стереометрији, а друга из ријечи право, што је опет основни појам сваке правне дисциплине. Ништа новoga ако додамо да се основни појмови не дефинишу – они се објашњавају, приближавају у свијести. Ако се у планиметрији раван и може објашњавати као бесконачни број тачака са истим параметром у односу на неку другу величину, у друштвеним наукама, посебно правним, пошто нема таквог параметра, то ни у ком случају. Исто и кад је у питању ријеч „право”. Стога је сложену ријеч „равноправност” скоро немогуће посве докучити. Ако ова ријеч и има неког значења у обичном животу, у праву ма како га схваћали нема свој пуни смисао. Ако то језик и може да трпи, право ни у ком случају, посебно не када се њиме објашњава суштина федерације као сложене државе. У неким другим наукама, на примјер у географији изведени појмови из ријечи раван имају свој смисао и своје значење, на примјер зараван или равница. Изведени

³ Као под 1.

појмови из ријечи право су у лексици правних наука читав арсенал као на примјер праведност, правичност, правосуђе, правноваљаност итд.

У оквиру правила о једнаким могућностима, афирмише се и опет преко правила, начело правичности.

И Књаз и Богишић траже у овом изразу и више – врела (изворе) права. Стога они правичност сматрају „темељем државе”. У том смислу члан 3 у вези са чланом 782. Слично правичност потенцира и Њемачки грађански законик у члановима 133, 157 и 272. Презентира се и на други начин, на бившем царском двору у Бечу на прочељу зграде исписана је на латинском језику у изразу: „*Iusticia regnorum fundamentum*”.⁴ Тако плијени пажњу пролазника и посјетилаца и уједно им улива наду у државу владавине права. Тиме што је на јавном мјесту одагнава страх од неправде и учвршћује повјерење у ћесарске органе, а посебно у ћесарски суд. Можда би нека слична правила ако би била изнад глава судија и у надлештвима могла опомињати да је „правди насиље најгори противник”. Ово правило у Закоњачама је надомјештено још једним које би уливало повјерење код грађана: „Док неправо другоме штете не чиниш, користи се чим год можеш и колико год можеш”.

Цијенећи правичност темељем објективног права, Богишић у ОИЗ-у не допушта да се на њу гледа као на романтично осјећање које води у произвољност. У крајњем, правичност је у једнаким могућностима како за остваривање, тако и заштиту права. Сличну правичност тражи и од судова кад треба судити и поступати, а нема ни писане ни обичајне норме. Тада је судија у положају законодавца, законотворца. Стога га овлашћује да поступа као да је законодавац. Тако је афирмисао постулат швајцарског законодавца који би уграђен и у многе друге европске кодификације и који безмало данас слиједи сви. Слично и у неким црквеним канонима, на примјер у оном католичком из 1917. године. Тамо се наводи да ће се празнине у посљедњем попуњавати „правичношћу која лежи у природи канонског права и сталној заједничкој доктрини писаца”.⁵ Све горе казано је само један аспект правичности. Други је према грађанима и уопште субјектима права. Од ОИЗ-а у Црној Гори и баш у његовим правилима је иста мјера за сваког, или како Књаз рече „за оног на селима, оног у трговини, као оног на пучини, оног у лукама, као оног у пристанима, за орача и копача који не живе више у осами, него сваки час долазе у разноврсни додир и свакојак везе са својим суграђанима”.⁶ То је правичност за нове услове друштвеног и економског живота; они су од прије ОИЗ-а у узлазу.⁷

⁴ А. Вилхар, *Латински цијтајти*, Матица Српска, Нови Сад, 1990, стр. 141.

⁵ *Codex iuris canonici* (27. мај 1917), параграф 20.

⁶ Као под 1.

⁷ В: Радове др П. Стојановића: 1. *Привидне њројиврјечностии ОИЗ-а*, Анали Правног факултета, Бг, 1974. г; 2. *О њримјени ОИЗ-а у судској њракси*, ЦАНУ, „Стогодишњица имовинског законика”, Тг, 1987 и 3. Примјена ОИЗ-а, Гласник ЦАНУ, књига V, 1987. г.

Било је првичности и од прије код Црногораца, но она „живљаше на кремену од пушке”. Такву правичност неће ни Богишић, ни Књаз. Они хоће нову свијест, хоће грађанина који не може даље од оног што му закон дадне. Хоће збогом насиљу и отимачини и уопште хајдучији која од прије бијаше начин преживљавања.⁸

Окрнути свијест својих поданика, тако је Књаз говорио, „духу ОИЗ-а и европском понашању” је најтежи дио реформе. С тим у вези истиче како је „кратак вијек човјечији и малена снага једног човјека да све потребе подмири и све тешкоће савлада”. Почели су (и Књаз и Богишић) од најтежег, јер су вјеровали да то „корист народна налаже”.⁹

На правила о изворима и о државно-грађанском преображају надовезао се Никола у прогласу, Богишић правилима ОИЗ-а према другим народима „начелом да сваки народ својим народним животом живи и да се ниједан народ без опасности по свој опстанак не може одрећи свога народног темеља.” То су праве и све ријечи којима се за цио 20. вијек објашњава суверено право државе.¹⁰

У афирмисању ових циљева помогле су му: „Неке закоњачке (правничке) изреке и поставке које истина не могу закона ни преиначити ни замијенити, могу му ипак објаснити разум и смисао”. Оне су на крају ОИЗ-а, осми раздио. Насловом им је одређен циљ. У процесу припремања и стварања ОИЗ-а прво се до њих морало доћи. То је тежак пут који претпоставља многи труд од изучавања „позитивних потреба, обичаја и мишљења народа, практике судова, те правних и судбених установа до писаних закона у Црној Гори,¹¹ а онда у јужних Словена и даље Словена, до римског права и стасалих кодификација и научних постулата, у филозофији преко народних мудрости до прича и пословица, нарочито оних које у праву живе. На том путу је било препрека и препрека. Завидном упорношћу Богишић их је премошћавао. Тај пут га је обогатио за многе радове и збирке писаног и обичајног права – неке су још увијек у листинама у Архиву у Цавтату, неке је објавио,¹² неке су други објавили.¹³ Слиједи да је у изради ОИЗ-а унио многе рационалности, што признају сви који се баве Богишићевим дјелом.

⁸ Као под 1.

⁹ Као под 1.

¹⁰ Као под 1. Исто *Правна енциклопедија*, Савремена администрација, Бг, 1985. г, стр. 1647.

¹¹ М. Чизмовић, *В. Богишић – Изабрана дјела*, Унирекс, књига 8, *Богишић о себи и дружи о Богишићу*, посебно радови: 1. Проф. К. Војновић, *ОИЗ за Књажевину Црну Гору*; 2. М. Константиновић, *Идеје В. Богишића о народном и законском праву*; 3. Д. Вуксан, *Генеа ОИЗ*; 4. Богишићеви аутобиографски концепти.

¹² Као под 11, *Писани закони на словенском југу*, књига 4; *Зборник правних обичаја у јужних Словена*, књига 2; *Правни обичаји у Словена*, књига 1;

¹³ Као под 11, Т. Никчевић, *Правни обичаји у Црној Гори, Херцеговини и Албанији*, књига 4.

Отуда је често у доктринама једно, а у пракси сасвим друго. Метод који је одабрао на раду у Законнику огледа се у сарадњи између народне - правне свијести, која је стално у еволуцији и индивидуалности реформатора и законодавца. Бројна срањивања правних односа са осталим појавама унутар Црне Горе и према осталим јужнословенским народима, као и другим народима који живе на овом подручју, посебно према албанским обичајима и даље са достигнућима доктрине, посебно у оквирима историјско-еволюционистичке правне школе определијелиће га у обликовању норми законика. Не држећи се неког утабаног реда како смо већ навели, ни реда институција, Богишић у свему потврђује Порталисове ријечи, које овај изрекче у поводу разлика у прилазу: „Il y a deux sciences de droit – la jurisprudence et la legislation et l' une ne nessenible pas l' autre.”

Кад се тако и толико накрцао чињеницама и знањем пришао је раду на ОИЗ-у, избјегавајући утабан пут – заобишао је чак и њемачки *Quadrupartitum*. Чини се на први поглед да је по интуицији одабрао ред у излагању.¹⁴ Ето овдје су општа правила закоњаче ипак на крају Законика, обрнуто од процеса припремања и стварања ОИЗ-а. До реда у излагању ОИЗ-а дошао је послје многих ишчитавања, размишљања и анализа и неких радова као што је студија „О положају породице и наследства у правној системи”,¹⁵ која доприне се да се код многих у правним системима породично и наследно право издвоје у посебна права, прво објективна, а онда и као правне дисциплине.

Сам Богишић истиче да је у Закоњачама смисао и разум ОИЗ-а толикој и таквој духовној конструкцији. И још учинити то онако како учи модерна правна наука и заредом у сваком правилу гигантски је посао за редакторе, а за поредак и црногорску државу те цио њен народ, заокрет од постојећег права, лоших обичаја дотадашњих закона Петровог и Даниловог. То је заокрет ка путу на којем је Европа – ка новој правној свијести. Ето ОИЗ-овог задатка чији значај још не вреднујемо оним што он јесте.

У њима (Закоњачама) је правичност, духовност једног живљења, лаконичност и мудрост у казивању, пословичност у опхођењу, лијепа традиција и моралност. У Закоњачама су формом (рухом) многи правни послови, може се рећи и шире, живот у многоме. Многе на себи носе печат времена, преко њих до дубоко у прошлост.¹⁶

Слична правила садрже и остале велике кодификације, истина у другом изразу, најчешће онако како су казиване у римском праву, разумије се, тако док смо у оквирима цивилног права, за остала посебно „казнена”, изостао је утицај римског права, та правила су тако рећи ишчезла са римским правом.

¹⁴ Као под 11, *Метод и систем кодификације*, књига 1.

¹⁵ Као под 11, *Чланци и расправе, фамилија и наследство*, књига 6, посебно рад, Правни положај породице и наследства у правној системи.

¹⁶ *Правна енциклопедија* као под 10, књига 2, стр. 1711 и даље.

Нека од ових правила временом су добијала нови смисао, на примјер: „чија земља тога и двори”. Сада чешће, земља дијели судбину двора, углавном кад је вриједност градње већа од вриједности некретнине, земље.

Ради боље прегледности дају се разликовати на оне које се тичу стварног права и оне које се тичу облигационих односа, једноставније облигација.

Могу се и друкчије разликовати, на оне које се тичу: 1. субјеката и 2. које се тичу ствари и права и обавеза.

У даљем раду, колико је то могуће, поређиваћемо их са сличним из римског права. Сличност показује већ прво правило: „Закон је закон ма како опор био”. У старим правима то је у изразу „*dura lex sed lex*”. У овом правилу је и у нас и у другим кодификацијама законит рад – легалитет.

Надомјештају горње правило слједеће: „Ко само ријечи законске знаде, тај још закона не зна док му не схвати разум и смисао” што је у модерној теорији преточено у посебан облик тумачења права¹⁷ и даље: „Што ти закон дадне нико ти не оте, или што једном по закону стечеш, тврдо ти је баш кад би се закон измијенио”, што се у римском изражава као „*iura quezita*”. За тумачење уговора тражи се да се пази на ријечи „...али’ вазда с обзиром на вољу и намјеру”. Ово правило је у првом издању било нешто друкчије. Тамо се истицало да се „пази на ријечи, али још више на вољу и намјеру”. Очигледно у другом издању је језички дотјераније. Суштински, разлика није тако велика, мада истицање, „ал’ вазда на вољу и намјеру”, указује да се код тумачења не смије пренабрегнути воља и намјера. О тумачењу и у правилу: „Одступа ли каква одредба од општега правила, тумачи је у најужем обиму”. У том упуту је рестриктивно тумачење. Ту су изузеци који у суштини потврђују правило, што је опет правило. Ово правило је од поодавно у праву и данас нема правног система у коме није у лаконичном изразу: изузетак потврђује правило.

Правило: „Не суди се по примјерима него по правилима” није само упут судијама; у њему се истовремено потенцира разлика према другом великом правном систему – преседентном, тамо се суди по примјерима (*cases*). Исти дух провејава и у свим великим континенталним кодификацијама.

Ово правило није могао наћи у „шачици” законика које је нашао у Црној Гори. Нашао га је у доктрини. Можда га је посредно могао слутити и у добрим обичајима. Преко њих је у народној пјесми уткан стих: „ни по бабу ни по стричевима, већ по правди Бога јединога”, у добрим обичајима, свеједно да ли су узаконени или не, је правда, а она је извор права.¹⁸

¹⁷ Као под 11, *ОИЗ за Књажевину Црну Гору*, књига 5, посебно рад, *Писмо једном ђиријашељу – научна расправа В. Богишића о принципима израде црногорског грађанског законика 1885-1886.*

¹⁸ Као под 1.

У члану 1000 је правило којим се у полазном и најширем смислу ваља бранити од злоупотреба права. Ове се могу на бројним примјерима показивати, но то нам није намјера. Ово правило Богишић је овако формулисао: „Ни својим се правом служити не можеш, тек другоме на штету и терет.” Имају га и све друге европске кодификације у изразу: „*Qui suo iure utitur nemine ledit*”, које позајмише од Римљана. Разумије се ријеч је о злоупотребама субјективних права, једнако материјалних и процесних. Објективна права се не могу злоупотребљавати у овом смислу. Тамо су могуће злоупотребе службених положаја. Иначе, правило је једнако живо данас као и у вријеме Богишића. Знало је за њега, већ смо рекли и римско право. Отуда је у другим великим кодификацијама – оне су, ипак, у извјесном рецепција римског права. Иначе, у теорији, о злоупотребама права пуно је тога већ казано.

У члану 997 наглашава се светост својине или, како је Богишић волио да каже влаштине, кроз израз: „Твоје свето, а и моје свето, чувај своје, а у моје не дирај”. Суштина је овога безмало иста као у изразу: „Моја је, то је највише што казати можеш”, члан 1015. Нашао је у свакодневном животу по црногорским племенима. Надовезујући се на њу, уприличио је и ону у члану 1008: „Тек што сам имаш можеш другоме дати”; Отуда изрека: „Не можеш другоме права уступити више н’о сам имаш”. И то правило имају друге кодификације, а живјело је и у римском праву.

Интересантне су и оне које се тичу државине и држитеља, или, како се говори у савременим уџбеницима, посједа (фактичког стања) и посједника. У оној из члана 1013: „Кад се више њих око што препиру, а прилике су за сваког једнаке, првенство је држитељу”. И данас тако. У оној из члана 1012 отишао је још даље како би што боље заштитио државину, па истиче: „Кад и своју ствар без суда некеоме отмеш, насиље је”. На тај начин жели да потенцира значај заштите државине, која нормативно неће бити уређена у Црној Гори, до 1905.

С горњим правилима у вези, запажено је и правило: „Никоме се не кради да ужива оно што је по природи свачије, или што је одређено да свакоме служи.” Очигледно у питању су општа добра. Ово правило у другим кодификацијама је под именом *res communes omnium*. У теорији је то све знано. Богишић је формулацију потражио преко обичаја из свакодневног живота у Црној Гори; има је и код других словенских народа.

У закоњачи из члана 993 објашњава шта је то опште познато, сваком знано и докле то досеже. Често се то замјењује латинским изразом *notorно*, што преводимо баш као горе. У правилу то Богишић овако исказује: „Што свак једнако разумије томе тумача не треба.” У поступку, парничном посебно, то су чињенице које су познате великом броју људи. За примјер се наводе не само крупни елементарни догађаји, него и догађаји од широког политичког значаја, као и чињенице свакодневног живота познате на ужем подручју. Оно што је у вези са таквим чињеницама, а и саме чињенице од нарочитог значаја су за формална права – поступке. Тамо важи претпостав-

ка да их не треба доказивати, што предвиђају модерни цивилни поступци. Обрнуто се доказује у посебним поступцима. За разлику, чињенице које су познате суду из његовог службеног пословања ако су спорне доказују се у поступку који је у току. Тако је то у савременим поступцима. Слиједи да правило из цитиране закоњаче има процесноправни значај, посебно у парничном поступку. Богишић га је смјестио у ОИЗ како би олакшао тадашњим судским институцијама.

Има у Закоњачама и других процесних правила, на примјер оно: „Ко може више може и мање”. Ово правило нарочито долази до изражаја поводом стварне надлежности. Присутно је у свим модерним парничним поступцима. Богишић га је формулисао и овако: „У већем је мање и коме је допуштено веће не може му се бранити мање”. Тако формулисано има мјеста и у материјалним правима. У процесним правима на примјеру стварне надлежности виши судови ако ниједна од странака не примијети пропусте стварне надлежности, може водити конкретни поступак и завршити (*prorogatio tacita*). У материјалним правима ономе ко има својинска овлашћења над одређеном ствари не могу се пријечити појединачна овлашћења, на примјер да користи ствар, то је изведено право из права својине.

Афирмишући појединачна правила која су ето од значаја и за материјална и за процесна права, могли бисмо можда увести и још једну подјелу Закоњача – подјелу на процесне и материјалне. Можда и шире, на оне у којима су истовремено и материјална и процесна правила и њих бисмо означили као материјално-процесне.

Облигације су дио Законика, стога није пропустио да у Закоњачама утка и неке које се тичу тог права. И по ОИЗ-у у дијелу облигационог права, слобода уговарања и консенсуализам су два основна начела – основне нити на којима се прави уговорно право. Ипак, та начела нијесу неограничена – у правима се зна и за другачије од полазних правила. То другојачије не одређују правила о изузетцима, већ сам закон. Све велике кодификације се тако односе према слободи уговарања и консенсуализму. То значи да слобода уговарања није апсолутна, пошто: „И ко муче на што пристане, пристао је”. Тако често настаје уговорни дио брака, невјеста климајући главом одозго доље, саопштава пристанак, што води настајању брака. Упркос томе тако се не може разврнути; не може чак ни децидираним изјашњавањем, јер се траже неки други услови које закон о породичним односима одређује. Ту не помаже ни правило из члана 1024: „Што двојица углаве, иста двојица разврнути могу”. То није изузетак, већ оно што се означава као друкчије и то се законом одређује. То је у Закоњачама у правилу из члана 994: „За риједак случај није увијек готово правило”.

Из изложеног слиједи да су Закоњаче казане читким, разумљивим - брушеним језиком и да су пословичне. У њима су мудрости и сасвим објашњавају смисао и дух законика. Зато су несумњиво много помогале не само у афирмисању Законика, него и у процесу стварања нове правне сви-

јести. За нову свијест и њено калемљење, Богишић се побринуо и тиме што је у ОИЗ увео из обичајног неписаног а још „живог права толико мноштво правила” која су преносена с кољена на кољено, због чега су у главама, рекло би се цијелог народа. И по томе је ОИЗ прво дјело те врсте у 19. вијеку.

Узимајући пуно из обичаја, успоставио је „одношај између писаног и обичајног” и даље старање да се уздржи равнотежа између поменутих извора права и опет као нико до њега. Живи и чисти језик и свих других правила ОИЗ-а учинише га посве разумљивим и прихватљивим, напакон и лаким за памћење. Било је пуно Црногораца који су знали на изуст многе његове одредбе. Намјером да преко ОИЗ-а мијења свијест, правну посебно, отворио је просторе новој европској култури и по томе се ОИЗ, разумије се, и многи други Богишићеви радови дају упоређивати са учинцима Његошевог дјела. По његовим радовима препознају нас у свијету. Данас скоро да нема научног скупа који се бави кодификацијма и уопште цивилним правима, ма гдје се одржавао, а да се не помене ОИЗ, па разумије се, и Црна Гора – она је подлога на коју је Богишић калемлио ОИЗ. На жалост тиме што ОИЗ већ 60 година није више живо право, подсјећања на ОИЗ су историјска, јер га нема осим у архивама и великим библиотекама. Многи се питају: Зашто га не ревитализујемо, не извучемо из историје? Тешко да ће се то учинити све док се не појаве нови кадрови који неће бити оптерећени апсурдима, барем ововременим, као што је, на примјер, друштвена својина. До тада је ОИЗ-у можда „најљепше” у упокојењу. А кад је тако, све ријечи хвале и са свих скупова од безброј аутора, тешко да ће даље од народне: „Мртвом курјаку се реп не мјери”.

Prof. dr Milisav ČIZMOVIĆ

GENERAL RULES OF THE GENERAL PROPERTY CODE
– SPIRIT OF THE CODE, JUSTLY LAW

Summary

V. Bogisic introduced the word “zakonjace” (general rules in our language). Other codifications have not this word or we do not hear about this notion. The word (“zakonjace”) contents threads – rules and the Code are created by these rules. Perhaps, V. Bogisic sees aim and sense of the Code in these rules. These rules are last chapters of the General Property Code. This was reason that V. Bogisic began with justice. Many of these rules are in foreign codification, although in another expression.

We compare this word with words in Roman law, for instance, rule of the Code “Code is code, although it is stringent” with rule of the Roman law “Dura lex sed lex” or rule of the Code “If the Code gives to you another persons can not take from you with rule of the Roman law “iura quezita”, and the like. Finally, rule is not always for rare case.

We finished with word from the beginning of our article General rules (“zakonjace”) are spirit of the General Property Code – justly law.